

Asia: VN/18946/2020

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi laeiksi valtakunnallisista opinto- ja tutkintorekistereistä annetun lain ja vapaasta sivistystyöstä annetun lain muuttamiseksi

Lausunnonantajan lausunto

Kommentit esityksen lakipykäliin ja yksityiskohtaisiin perusteluihin

Opintokeskukset ry pitää tärkeänä esityksen tuomaa mahdollisuutta vapaan sivistystyön opintojen tuomiseen osaksi kansallista opinto- ja tutkintorekisteriä. Yleisesti pidämme tärkeänä esityksen mukaisesti, että oppilaitoksilla on mahdollisuus tehdä päätös opintojen tallentamisesta ja että opiskelijalla itsellään säilyy mahdollisuus päättää koulutuksen osalta omasta halustaan saada opintosuorituksensa tallennetuksi rekisteriin.

Opintokeskukset ry pitää hyvänä määrittelyä ja selkeänä muotoilua kriteereistä tietovaraintoon tallennettavista tiedoista: osaamisperustainen suunnittelu ja arviointi sekä mitoittaminen opintopisteinä. Arvioinnin osalta pidetään hyvänä mahdollisuutta vaihtoehtoisesti hyväksyty/hylätty tai arviointiasteikkoa käyttävään arviointiin

Esityksen mukaan lakia sovellettaisiin voimaan tulon jälkeen 1.8. alkaneisiin koulutuksiin. Monissa opintokeskuksissa valmistautuminen kriteerit täyttävään koulutuksen suunnitteluun ovat jo pitkällä. Esitämme, että Koski-tietovaraintoon olisi mahdollisuus kirjata myös ennen lain voimaan astumista alkaneet vapaan sivistystyön koulutukset, jotka täyttävät laissa määritellyt koulutuksen kriteerit ja joista on mahdollista saada lain edellyttämä pyyntö opiskelijalta tietojen tallentamiseksi.

Kommentit esityksen taloudellisten vaikutusten arviointiin. Onko teillä näkökulmia lakimuutoksen käytännön toteuttamiseen, kuten vapaatavoitteisen koulutuksen tallentamisen vaatimiin taloudellisiin vaikutuksiin?

Taloudelliset vaikutukset oppilaitoksille tulevat tietojärjestelmien kehittämisen (rajapinnat olemassa olevista opintohallinnon järjestelmistä) sekä henkilöstökuluina henkilöstön kouluttamisen sekä

Koski-tallennusten ja e-perusteisiin tallennusten myötä. Koulutustoiminnan toteuttamisessa lisäresursseja tarvitaan etenkin arvioinnin toteuttamiseen koulutuksessa. Siirtymävaiheessa myös opetushenkilöstön perehtyminen uuteen toimintatapaan, osaamisperustaiseen suunnitteluun ja arviointiin edellyttää henkilöstökoulutuksen ja työssäoppimisen resursointia. Työmäärää ja henkilöstökustannusvaikutuksia on toistaiseksi kokonaisuudessaan vaikea arvioida. Uudistuksen yhteydessä on tarpeellista tehdä arviointia ja seuranta vaikutuksista henkilötyömäärään. Koska oppilaitos edelleen pitää yllä todistusjärjestelmää, varsinaisia säästöjä ei muutoksesta synny. Opintokeskukset ry arvioi kuitenkin, että hyödylliset vaikutukset vapaassa sivistystyössä hankitun osaamisen tunnistamisessa ja tunnustamisessa ovat kustannusvaikutuksia merkityksellisemmät.

Opetushallituksen tarjoamaa mahdollisuutta maksuttomaan käyttöliittymään ja tietojen manuaaliseen kirjaamiseen pidetään tärkeänä. Tämä mahdollistaa myös pienille oppilaitoksille tietojen tallentamisen. Muutos tuottaa myös tarpeen automaattisten rajapintojen kautta tapahtuviin tietojen siirtoihin etenkin suurempien oppilaitosten tietojärjestelmistä, tästä voi aiheutua oppilaitoksille merkittäviäkin kustannuksia, mikä on syytä ottaa huomioon koulutustoiminnan tukipalveluissa (vos-rahoituksen kustannuspohjassa) tai kohdentaa niihin erillistä avustusrahoitusta.

Kommentit esityksen viranomaisvaikutusten arviointiin. Onko teillä näkökulmia lakimuutoksen käytännön toteuttamiseen, kuten vapaatavoitteisen koulutuksen tallentamisen vaatimiin teknologisiin edellytyksiin tai siihen, ettei esityksessä mainittuihin opintosuoritustietoihin sovellettaisi laissa valtakunnallisista opinto- ja tutkintorekistereistä (884/2017) säädettyä 10 §:ä eikä 29 § 2 ja 4 momentteja tietojen luovuttamisesta tietovarannosta?

Opintokeskukset ry pitää tärkeänä esityksen mukaisesti, ettei opintotietoja siirretä ilman opiskelijan tekemää suostumusta Oma opintopolku -järjestelmästä muihin järjestelmiin tai luovuteta muuhun viranomaiskäyttöön. Kuten esityksen perusteluissa on mainittu opintokeskusten yhteistyössä järjestöjen kanssa järjestämiin koulutuksiin voi liittyä arkaluonteista tietoa, joka antaa viitteitä esimerkiksi tiettyyn sairauteen tai vaikeaan elämäntilanteeseen liittyen tai tietoa ammattiyhdistylikkeessä tai poliittisessa puolueessa toimimisesta.

Kommentit esityksen muihin vaikutusten arviointeihin

Opintokeskukset ry pitää tärkeänä, että esityksen lähtökohtaisena tavoitteena on muutoksen hyödyt opiskelijalle itselleen sekä yhteiskunnalle vapaassa sivistystyössä hankitun osaamisen tunnistamisen ja tunnustamisen mahdollistamiseksi ja vahvistamiseksi. Hyödyt opiskelijalle itselleen ja yhteiskunnalle tulevat näkyviksi myös työelämässä ja tutkintotavoitteisessa koulutuksessa osaamisen tunnistamisessa ja tunnustamisessa osana jatkuvaa ja elinikäistä oppimista.

Keskeistä on, että toimeenpanon myötä edistetään myös vapaan sivistystyön kautta hankitun osaamisen tunnistamisesta ja tunnustamista. Tämä edellyttää tietoisuuden lisäämistä vapaan sivistystyön opinnoista sekä tietojärjestelmien edelleen kehittämistä ja tietoisuutta niiden käyttömahdollisuuksista siten, että Oma opintopolku-palvelun kautta opintosuoritukset on mahdollista opiskelijan luvalla sujuvasti siirtää edelleen palveluihin, joissa opiskelija voi hyödyntää

merkintöjä näyttämällä saavutettua osaamistaan mm. työnhaussa, työelämässä ja muissa opinnoissa.

Kommentit esityksen tietosuoja- ja tiedonhallintavaikutusten arviointiin. Onko teillä näkökulmia lakimuutoksen käytännön toteuttamiseen, kuten opiskelijalta edellytettävään pyyntöön?

Opintokeskukset ry pitää hyvänä esityksen mukaista käytäntöä tallentaa tiedot Koski-tietovarantoon opiskelijan pyynnöstä. Pyyntö toteuttaminen käytännössä tulee olla mahdollista toteuttaa sujuvalla tavalla esimerkiksi koulutuksen ilmoittautumisen yhteydessä.

Velvoite pyyntöjen pysyvään säilyttämiseen oppilaitoksissa herättää epävarmuutta. Opintokeskukset ry pyytääkin harkitsemaan mahdollisuutta toteuttaa pyyntöjen pysyvä säilyttäminen Koski-palvelussa tai Oma opintopolku -palvelussa.

Muut kommentit

Opintokeskukset ry kiittää muutoksen valmisteluun liittyneestä aktiivisesta kuulemisesta ja osallistavasta työskentelystä valmistelussa, mihin myös opintokeskusten on ollut mahdollisuus osallistua. Lain mukaisen toimintamallin käyttöönottamisessa Opintokeskukset ry pitää edelleen tärkeänä, että myös toimeenpanon suunnittelussa kohdennetaan tukea vapaan sivistystyön oppilaitoksille ja osallistetaan vapaan sivistystyön oppilaitosmuotoja toimeenpanon suunnitteluun ja arviointiin.

Opintokeskusten osalta toimeenpanon tukemisessa on tärkeää ottaa huomioon, että keskeinen osa opintokeskusten koulutuksissa kouluttajana ja koulutuksen suunnittelutehtävissä toimivista on työsuhteessa järjestöihin, sillä opintokeskukset toteuttavat vapaan sivistystyön lain mukaisesti koulutusta yhdessä jäsenjärjestöjen kanssa. Tämän vuoksi on oleellista, että tuki opetushenkilöstön kouluttamiseen ja ohjaamiseen osaamisperustaiseen koulutussuunnitteluun ja arviointiin on mahdollista ulottaa myös yhteistyökoulutusta toteuttavien järjestöjen koulutushenkilöstöön.

Opintokeskukset ry pitää tärkeänä esityksen mukaista uudistusta vapaan sivistystyön tietojen kirjaamisesta Koski-tietovarantoon. Opintokeskuksissa opiskelee vuosittain lähes 400 000 osallistujaa, joten uudistuksella on laaja merkitys. Vapaan sivistystyön luonteen ja laajan tarkoituksen huomioon ottaen tärkeää on myös, etteivät Koski-kirjaukset ja kriteerit osaamisperustaiselle koulutussuunnittelulle, arvioinnille ja koulutuksen mitoittamiselle opintopisteiksi ole velvoittavaa kaikelle koulutukselle vaan oppilaitokselle jää mahdollisuus päättää tarkoituksenmukaisesta toimintatavasta koulutuskohtaisesti.

Salo Marita
Opintotoiminnan Keskusliitto / Opintokeskus Sivis

Ristolainen Heidi
Opintokeskukset ry - Opintokeskukset ry, hallitus